

PN-II-ID-PCE-2011-3-0249

RELEVANȚA EVOLUȚIEI CONCEPTULUI DE FAMILIE ASUPRA ORDINII SUCCESORALE ÎN MOȘTENIREA

LEGALĂ – INVESTIGAȚIE SOCIO-JURIDICĂ, RELIGIOASĂ ȘI FILOSOFICĂ

director de proiect: Mircea-Dan BOB

RAPORT ȘTIINȚIFIC

Lunile 4-15 (ianuarie-decembrie 2011) ale proiectului au fost destinate, în conformitate cu planul stabilit:

- achizițiilor necesare documentării (A)
- completarea echipei de cercetare (B)
- atingerii Obiectivului nr. 1 și, parțial, a Obiectivului nr. 2 din planul de cercetare propus (C)
- diseminării rezultatelor cercetării (D).

(A) Pentru documentare, s-au făcut abonamente la revistele franceze *La semaine juridique – edition Notarielle et immobilière* și *Droit de la famille*, la revista elvețiană *Revue de droit privé et fiscal du patrimoine* și la revista italiană *Famigli, persone e successioni*, respectiv la baza de date franceză *Lextenso*. Pentru lucru, s-a achiziționat un notebook, aşa cum se prevăzuse în program. Documentarea fiind centrată în această primă parte a proiectului în principal de descifrarea realității românești, stagiiile de documentare în străinătate au fost reportate pentru anul următor. În perioada 6-7 iunie 2012, directorul de proiect s-a deplasat la București, unde a cercetat Arhiva de dosare succesorale a Camerei Notarilor Publici din Capitală.

(A^{bis}) Gestionarea paginii internet a proiectului: http://dreptroman.ro/?page_id=229 se intenționa a fi dată în sarcina studentului masterand prevăzut la poziția liberă din proiect. Având în vedere că până în august 2012 nu găsim încă o persoană corespunzătoare ca aptitudini și preocupări în acest scop, directorul de proiect a continuat să se ocupe de aceasta. Ca urmare, la sfârșitul lunii menționate am conceput un nou site internet în cadrul căruia am găzduit pagina proiectului: http://dreptroman.ro/?page_id=632. Aici pot fi vizualizate public, în acces liber și ordonate pe categorii și cronologic toate activitățile desfășurate în cadrul proiectului de cercetare.

(B) Echipa de cercetare a fost completată prin scoaterea la concurs a postului de referent în cadrul proiectului, destinat unui masterand ce să fie sprijint astfel în formarea sa ca cercetător. Anunțul concursului a fost publicat la începutul lunii octombrie 2012, concursul având loc pe data de 26 octombrie 2012. S-au prezentat doi candidați, reușită fiind declarată d-ra. Irina Bardoczi, studentă la masterul francofon *Droit privé comparé* al Facultății de Drept din Cluj-Napoca. Domnia sa a fost plecată semestrul trecut în mobilitate Erasmus la Université Lyon III, unde intenționează să se întoarcă din vara anului 2013 pentru a se înscrie la doctorat. Ca urmare, a fost angajată pe o perioadă de şase luni, începând cu 1 noiembrie 2012, urmând să-și finalizeze lucrarea de dizertație din ceea ce cerceta în cadrul prezentului proiect. În luniile octombrie-noiembrie a și efectuat deja o muncă extensivă de documentare în folosul proiectului, în bibliotecile din Cluj-Napoca.

(C) Primul obiectiv de cercetare l-am divizat în etape: (obiectiv 1.a) analiza tradiției relațiilor de familie în societatea românească de sec. XIX și început de sec. XX, ținând seama de factorii sociologici și de influența religiei. Ca urmare, am urmărit (obiectiv 1.b) să măsurăm în juridic eficiența unei legislații ce a fost masiv împrumutată pe baza unui program întemeiat politic pe concepțiile filosofice derivate din iluminism, și, (obiectiv 1.c) să încercăm a-i aprecia și explica împământirea. În fine, am cercetat (obiectiv 1.d) ce model familial se preconiza în proiectele de reformă din perioada interbelică?

Obiectivul secund de cercetare viza studierea impactului reformelor din 1944 și 1954 asupra regimului familiei și succesiunii legale.

Obiectivul 1.a a fost atins prin studiul publicat de prof.dr. Ioan Chirilă în nr. 2/2011 al revistei *Studia UBB, series Iurisprudentia* (<http://studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?articollId=496>), publicație indexată BDI. Sub titlul *Căsătoria și elementele de drept succesoral în legislația bisericească*, cercetătorul s-a bazat pe înțelegerea familiei ca o realitate sociologică în care converg diverse elemente de ordin juridic, religios și filosofic. Mariajul este astfel abordat dintr-o perspectivă dublă: ca Taină a Bisericii și ca contract juridic. Din punctul de vedere teologic, căsătoria este un Mister ce generează unitatea plenară a ființei umane, în timp ce din punctul de vedere juridic căsătoria este mai ales un contract condiționat de diferite criterii și cu numeroase consecințe. Astfel, studiul explorează maniera în care s-a realizat în trecut și în care ar fi posibilă în prezent amestecarea principiilor juridice și eclesiastice într-o legislație unică asupra căsătoriei și vieții de familie.

Obiectivele 1.b-c și 2 au fost atinse prin acceptarea pentru publicare a trei studii:

- unul de către d-na. conf.dr. Emese Florian, în nr. 4/2012 al aceleiași publicații (numărul va apărea pe data de 15 decembrie 2012), a studiului ce poartă titlul *Evoluția reglementărilor privind relațiile de la familie: de la familia autoritară, la familia asociativă* (<http://studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?articollid=482>). Familia, văzută prin prisma reglementărilor ce o consacră ca unul din pilonii tradiționali ai ordinii juridice, din momentul trecerii sale din jurisdicția ecclaziastică în cea etatică și până azi, poate fi rezumată și, în bună măsură, explicată, în parametrii apariției, ascensiunii și afirmării principiului egalității în drepturi în interiorul grupului familial: în relațiile dintre soți, în relațiile dintre părinți, între copiii din căsătorie și cei din afara căsătoriei. Familia tradițională, cea descrisă de prevederile Codului civil român de la 1864, de mult nu se mai regăsește în prescripțiile legale. După intermezzo-ul, oarecum cenușiu (dar stabil) al episodului proletar din existența sa juridică, vegheată din anul 1954, de prevederile Codului familiei, familia contemporană, receptând evoluții înrudite mai mult sau mai puțin recente, coordonată, începând cu data de 1 octombrie 2011 de prevederile Codului civil din 2009, Cartea a II-a, „Despre familie”, tinde să devină un termen generic desemnând un grup de persoane unite, cu sau fără legământ public, prin comunitate de viață, o formațiune socială în care fiecare – soț, soție, copil – este egalul celuilalt, în consecință este structural incompatibilă cu ierarhizări și, implicit, cu restricții-inderdicții care să stânjenească manifestarea autonomiei fiecăruia în parte. În opinia cercetătoarei, suspiciunea obsesivă față că orice diferențiere ca purtând germanii inegalității naște generalizări neverosimile de statut, de rol etc., pierzând din vedere un fapt esențial: familia însăși este simbol al complementaritetăii diferențelor: între cei căsătoriți și cei necăsătoriți, între sexe, între generații.

- venind în întâmpinarea faptului că problemele de drept internațional privat sunt insuficient reflectate în jurisprudența noastră din sec. XIX și din prima jumătate a sec. XX, d-na. Alina Oprea a lucrat în avans față de misiunea domniei sale în proiectul de cercetare, înaintând pentru publicare studiul cu titlul *Despre recunoașterea statutului matrimonial dobândit în străinătate și protecția europeană a dreptului la viață familială*. Materialul este acceptat pentru publicare în nr. 4/2012 al Studiei UBB, series *Jurisprudentia* (<http://studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?articollid=482>). În cuprins, se arată cum conflictele de legi în materia căsătoriei și regulile de recunoaștere a statutului matrimonial dobândit în străinătate sunt sursa unor inconveniente serioase pentru persoanele interesate. Generate de diferențele profunde dintre legislațiile materiale incidente, ce reflectă de altfel concepții mai mult sau mai puțin sacre cu privire la instituția căsătoriei, acestea ar putea fi atenuate în timp, sub influența legislației europene. Prin trecerea în revistă și analizarea jurisprudenței pertinente, cercetătoarea

abordează incidența articolului 8 din CEDO (Protecția dreptului la viață privată și familială) asupra regulilor de drept internațional privat în domeniul supus discuției.

- cel de-al treilea îl are ca autor pe directorul de proiect și este programat pentru apariție în nr. 1/2013 al aceleiași publicații (<http://studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?articollid=514>), având ca titlu *The Romanian family in the 19th century and the impact of the modern civil codification*. Cercetarea valorifică în primul rând concluziile proprii extrase din analiza jurisprudenței noastre din 1862 (data înființării Curții de Casată) și până la finele primului război mondial. Deși titlul se referă numai la sec. XIX, analiza noastră merge până la 1919 pentru a acoperi întreaga perioadă de asimilare a dispozițiilor conținute în codul civil al lui Cuza. Sunt valorificate și concluziile formulate de către colegii Chirilă și Florian, pentru a putea ajunge la o concluzie generică asupra duratei și profunzimii efectului produs de modernizarea intenționată prin gestul legislativ de la 1 decembrie 1865.

(D) Rezultatele cercetării au fost disseminate prin următoarele participări la reunii de specialitate :

1) directorul de proiect a participat la *Journées internationales de la Société d'histoire du droit*, desfășurate în perioada 24-27 mai 2012 la Salzburg (Austria) sub tema *Compilation et codification du droit*. Aici a prezentat comunicarea *L'art. 684 l'ancien code civil roumain, exemple de compilation et de codification du droit*. Prezentarea a pornit de la realitatea importului masiv francez în codificarea noastră civilă de la 1865. Acest import a fost acompaniat de abandonarea tradiției noastre juridice scrise și nescrise, cu câteva notabile excepții. Art. 684 din codul civil român de la 1865 este una dintre acestea. Legiuitorul nostru a adăugat în capitolul consacrat succesiunilor neregulate o a treia secțiune, conținând exclusiv textul legal menționat. Norma se referă la drepturile succesorale ale văduvei sărace și nu are echivalent în codul civil francez de la 1804, ci provine din vechiul drept românesc scris, inspirat la rândul său de textele lui Iustinian. În felul acesta, o tradiție juridică cu o vechime datând din sec. VI a primit consacrare legislativă, fiind menținută în vigoare până pe 10 iunie 1944 (data intrării în vigoare a Decretului Lege nr. 319/1944, privind drepturile succesorale ale soțului supraviețuitor). Este un bun exemplu al manierei în care legiuitorul a încercat să adapteze codul importat din Franța la realitățile locale.

2) directorul de proiect a participat în perioada 11-13 octombrie 2012 la *Conferința internațională bienală a Facultății de Drept și Științe Administrative din Timișoara*, la secțiunea I Drept civil având tema *Libertatea contractuală: limite legale și garanții procesuale*, cu comunicarea *Există libertate contractuală în materie de convenții matrimoniale?*. Prezentarea a pornit de la un caz practic în

care Serviciul de Stare civilă Cluj-Napoca, a adăugat la lege când a aplicat textele în materie de căsătorie și de regimuri matrimoniale. Această speță a fost pretextul pentru a exemplifica maniera în care noul cod civil, reeditează peste timp aventura vechiului cod din 1864. Deși intrat în vigoare la 1 decembrie 1865, ultimul a avut nevoie de timp pentru ca dispozițiile sale să fie pe deplin înțelese și corespunzător aplicate. Relațiile de familie țin de sfera intimă a cetățeanului, ceea ce explică reticența principală a acestuia față de o schimbare legislativă bruscă.

3)-4) directorul de proiect și d-na. lector dr. Alina Oprea au participat în 17 noiembrie 2012 la cea de-a XXI-a sesiune științifică cu participare internațională a Departamentului de Cercetări Socio-Umane din cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, filiala Cluj-Napoca.

Conf.dr. Mircea Bob a prezentat comunicarea *Cotitatea disponibilă a soțului supraviețuitor în concurs cu copiii dintr-o legătură anterioară a defunctului*, în care a studiat soarta unui text legal (art. 939 c.civ. 1864) conținând o soluție necunoscuă pentru sec. XIX juridic românesc, importat parțial eronat din codul francez. Trecând prin controversele din jurisprudență și literatura incidente în problemă, a analizat comparativ cu prevederile noului art. 1091 alin. 4 din codul civil român din 2011, pentru a vedea în ce măsură textul vechi a răspuns nevoilor concrete ale justițiabililor și cât de bun este răspunsul noului cod.

Lector dr. Alina Oprea a susținut comunicarea *La réserve successorale en droit international privé*, în care a încercat să vadă în ce măsură dispozițiile referitoare la rezervă din noul cod corespund tendințelor europene în materie. Mai apoi, s-a preocupat de chestiunea de a ști dacă rezerva poate fi considerată o problemă de ordine publică, astfel încât să nu fie atinsă de reglementările conflictuale. Obiectivul final a fost de a evalua perspectiva ca, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, dispozițiile legislației noastre interne asupra rezervei să fie lezate de legislația unificatoare europeană.

Ambele materiale vor fi publicate în volumul colectiv ce va fi publicat sub îngrijirea organizatorilor.

Director de proiect
conf.dr. Mircea Dan Bob

ACADEMIA ROMÂNĂ – FILIALA CLUJ-NAPOCA

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”

Str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, 400084, Cluj-Napoca

Tel/Fax: 0264-598343, Tel: 0264-431842

istorie@acad-cluj.ro, www.history-cluj.ro

Nr. 988 / 19.11.2012

ATESTARE

Prin prezenta se atestă că d-na. lector dr. Alina Oprea a prezentat comunicarea cu titlul **La réserve successorale en droit international privé** la cea de-a XXI-a Sesiune științifică cu participare internațională a Departamentului de Cercetări Socio-Umane din cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu”, Academia Română – Filiala Cluj-Napoca, desfășurată în perioada 16-17 noiembrie 2012. Comunicarea a avut rolul de a disemina rezultatele obținute în proiectul de cercetare intitulat **RELEVANȚA EVOLUȚIEI CONCEPTULUI DE FAMILIE ASUPRA ORDINII SUCCESORALE ÎN MOȘTENIREA LEGALĂ – INVESTIGAȚIE SOCIO-JURIDICĂ, RELIGIOASĂ ȘI FILOSOFICĂ**.

Director adj. științific,

Dr. Andrei Negru

ACADEMIA ROMÂNĂ – FILIALA CLUJ-NAPOCA

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”

Str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, 400084, Cluj-Napoca

Tel/Fax: 0264-598343, Tel: 0264-431842

istorie@acad-cluj.ro, www.history-cluj.ro

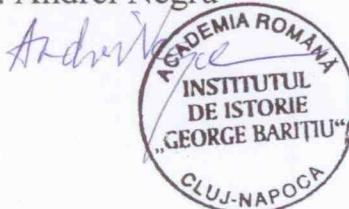
Nr. 988 / 19.11.2012

ATESTARE

Prin prezenta se atestă că dl. conf.dr. Mircea Dan Bob a prezentat comunicarea cu titlul **Cotitatea disponibilă specială a soțului supraviețuitor în concurs cu copiii dintr-o legătură anterioară a defunctului** la cea de-a XXI-a Sesiune științifică cu participare internațională a Departamentului de Cercetări Socio-Umane din cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu”, Academia Română – Filiala Cluj-Napoca, desfășurată în perioada 16-17 noiembrie 2012. Comunicarea a avut rolul de a disemina rezultatele obținute în proiectul de cercetare intitulat **RELEVANȚA EVOLUȚIEI CONCEPTULUI DE FAMILIE ASUPRA ORDINII SUCCESORALE ÎN MOȘTENIREA LEGALĂ – INVESTIGAȚIE SOCIO-JURIDICĂ, RELIGIOASĂ ȘI FILOSOFICĂ**.

Director adj. științific,

Dr. Andrei Negru

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE DREPT ȘI ȘTIINȚE ADMINISTRATIVE
Bd. Eroilor nr. 9A, 300575 Timișoara, România
Tel: +40 256 592 400 Fax +40 256 592 442
e-mail: drept@drept.uvt.ro www.drept.uvt.ro

ATESTARE

Prin prezenta se atestă că domnul conferențiar universitar dr. Mircea Dan BOB a fost prezent în perioada 10-13 octombrie 2012 la Facultatea de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității de Vest din Timișoara și a susținut comunicarea cu titlul *Există libertate contractuală în materie de convenții matrimoniale?* în cadrul secțiunii Drept civil la Conferința Internațională Bienală organizată de instituția gazdă.

Conf. univ. dr. Lucian BERCEA
Decan
Facultatea de Drept și Științe Administrative
Universitatea de Vest din Timișoara

Timișoara, 13 octombrie 2012

Fachbereich Privatrecht

MAX-KASER Seminar für Römisches Recht

Jean-Monnet Professor für
Europäisches Privatrecht

Univ.Prof.
DDr. DDr. h.c. J. Michael RAINER

Churfürststraße 1
A-5020 Salzburg

Tel. +43 (0)662 8044-3070
Fax +43 (0)662 8044-130
e-mail: johannes.rainer@sbg.ac.at

UNIVERSITÄT
SALZBURG

Confirmation de participation

On confirme la participation de Mr. Mircea Dan BOB

Il a présenté la communication avec le titre: « L'art. 684 sur l'usufruit de la veuve pauvre dans l'ancien Code civil roumain: exemple de compilation et de codification du droit », résultat de la recherche faite dans le projet CNCSIS no. PN-II-ID-PCE-2011-3-1014 intitulé « Evolution of family as concept and its relevance for the inheritance order – a socio-juridical, religions and philosophical investigation » aux Journées de Salzbourg de la Société d'Histoire du Droit.

Journées de Salzbourg
Société d'Histoire du Droit

Salzbourg, 27 mai 2012